

BIHANG N:r 18

till

Beredningsutskottets utlåtanden och memorial för år 1891.

Handlingar till frågan om upplåtande af en tomt i qv. Kronoberg till kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn.

- I. Styrelsens inom kronprinsessan Lovisas förening för barnasjukvård framställning om upplåtandet för ändamålet af kvarteret Plommonträdet (sidd. 1—5);
- II. Bemälda styrelses skrifvelse med åtskilliga upplysningar om vårdanstaltens verksamhet (sidd. 6—9);
- III. Drätselnämndens första afdelnings yttrande (sidd. 9, 10);
- IV. Det i III åberopade protokollsutdrag (sidd. 10, 11).

I.

Till Stockholms stadsfullmäktige.

Styrelsen inom H. K. H. kronprinsessan Lovisas förening för barnasjukvård får härmed vördsamt anföra följande:

Det torde icke vara fullmäktige obekant, att sjuka barn i allmänhet icke mottagas till vård å kommunens sjukhus. Visserligen äro stadens epidemisjukhus

öppna äfven för barnen under gängse epidemier af skarlakansfeber, difteri och andra smittsamma sjukdomar, hvilka företrädesvis angripa barnåldern. Men för den stora massan af såväl invärtes barnsjukdomar som af kirurgiska fall — och dessa senare utgöra måhända den icke minst beaktansvärda delen af de fattiga barnens sjukdomar — är kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, i dagligt tal kallad barnsjukhuset å Kungsholmen, hittills den enda sjukvårdsanstalt, som inom hufvudstaden egnat sig uteslutande åt barnasjukvård och som för detta ändamål vid sig fästat läkare, specielt förtrogne med barnsjukdomarna.

Det under föreningens styrelses ledning stående barnsjukhuset, öppnadt år 1854 i egendomen n:r 14 A vid Handtverkaregatan, inrymde till en början i ett efter den tidens fordringar för ändamålet apteradt boningshus 30 sängar, hvilket sängantal genom under senare tid företagen tillbyggnad ökats till 79. Dessa 79 sängplatser äro numera fördelade på två afdelningar, en medicinsk och en kirurgisk, ställda under olika öfverläkare, och vid hvilka olika amanuenser tjenstgöra.

Med tillfredsställelse har föreningens styrelse erfarit, att allmänhetens förtroende för barnsjukhuset år efter år ökats. Men på samma gång har styrelsen icke kunnat undgå att finna, att barnsjukhuset med det utrymme, det nu kan erbjuda, och i det skick, det nu befinnes, hvarken förfogar öfver ett för ett större tillöpp tillräckligt antal sjuksängar eller är så inrättadt, att det uppfyller vår tids fordringar på en fullt genomförd sjukvård.

Innan styrelsen går att här nedan göra den framställning, hvartill nu antydda omständigheter föranleda, vill styrelsen här tillåta sig fästa uppmärksamheten på några af de största olägenheter, som vidlåda det nu varande barnsjukhuset. Så länge sjukhuset innehöll endast en afdelning, afsedd hufvudsakligen för invärtes sjuka barn, framträdde icke behovet af att kunna fullständigt isolera olika sjukdomsfall från hvarandra så starkt, som detsamma nu gör, sedan sjukhuset i följd af det stigande behovet af speciel sjukvård indelats på en medicinsk och en kirurgisk afdelning. Och då styrelsen funnit, att anstalten verkar nyttigast och mest välsignelsebringande för just de fattiga barn, hvilka lida af sådana kirurgiska åkommor, som omöjligen kunna med framgång vårdas i torftiga, öfverbefolkade hem, men erfarenheten visat, att man på grund af sjukhusets olämpliga byggnadssätt icke kan hindra smittsamma sjukdomar, en gång inkomna på vårdanstalten, att sprida sig från den ena afdelningen till den andra, hvarigenom ofta nog frukterna af vackra och lyckade operationer omintetgöras, så måste redan i denna omständighet för styrelsen ligga en kraftig maning att söka

afhjelpa detta betänkliga och farliga missförhållande. Vidare bör styrelsen såsom en synnerligen ogynsam omständighet framhålla sjukhusets läge alldeles invid gata. Dels oroas härigenom de sjuka af gatubullret; dels hindras häraf sjuksalarnas å nedre botten ventilering, enär det mången gång af flerehanda skäl är omöjligt öppna de lågt liggande fönstren. Men, hvad än värre är, genom sjukhusets läge i gatulinien har redan inträffat och kommer att ytterligare inträffa, att genom nybyggnader å mot sjukhuset vettande tomter det för de sjukas tillfrisknande så viktiga solljuset helt och hållet eller till stor del utstänges från sjuksalarna. Redan nu finnas sjuksalar, där solen under flere månader af året icke intränger. Då till de nu nämnda missförhållandena läggas de illa belägna, trånga och otillräckliga badrummen för de sjuka barnen, frånvaron af tillräckligt antal dagrum för konvalescenter, den bristfälliga ventilationen i de i den ursprungliga byggnaden belägna sjuksalarna m. m., så torde styrelsen hafva fullgiltiga skäl att söka genom en nybyggnad af barnsjukhuset afhjelpa de nu anförda menliga förhållandena.

Då emellertid en sådan nybyggnad, såsom nedan skall visas, icke bör företagas annat än i sammanhang med anskaffande af en ny tomt, men föreningens ekonomiska ställning icke gör det för henne möjligt att både inköpa tomt och att på denna verkställa en nybyggnad, så beskaffad att densamma fullt motsvarar både de sjuka barnens behof af vård och hygienens fordringar, ser sig styrelsen nödsakad att hos Stockholms stadsfullmäktige anhålla om bistånd, på det att föreningen må sättas i tillfälle att på ett tillfyllestgörande sätt verka för sitt behjärtansvärda syfte.

Såsom grunden för en sådan ansökan om bistånd får styrelsen vördsamt åberopa:

att föreningen för barnasjukvård utöfvat sin verksamhet, hvilken kommit hufvudsakligen Stockholms kommuns fattiga barn till godo, under åren 1854—1871 utan något understöd af stadens medel;

att vårdanstalten under åren 1872—1880 visserligen åtnjutit ett anslag af 3,000 kr. för år, hvilket anslag år 1881 höjdes till 5,000 kr. pr år, men med vilkor att i allmänhet 50—55 sjukplatser på en gång skola vara tillgängliga vid anstalten och *deraf* 40 hållas öppna för kostnadsfri vård af fattiga barn, tillhörande Stockholms kommun;

att enligt helsovårdsnämndens berättelser följande antal barn, tillhörande Stockholm, under de senare åren vårdats å anstalten, nämligen:

1881	327,	deraf endast 63	betalande 35 öre pr dag,
1882	177*),	» » 33	» » » » » ,
1883	251,	» » 46	» » » » » ,
1884	306,	» » 34	» » » » » ,
1885	423,	» » 75	» » » » » , samt

att å vårdanstaltens poliklinik, som under de sista tio åren alltmera anlitats, kostnadsfritt vårdats exempelvis 1884 2,322 barn och 1885 2,394 barn, hvilka i medeltal gjort 4 besök pr patient, och af hvilka omkring en tredjedel varit kirurgiska fall, som kostnadsfritt opererats och erhållit förband.

Öfvertygad, att stadens fullmäktige skola på det varmaste behjerta såväl det vägsignelserika gagn, som kommit Stockholms fattiga barn och deras anhöriga till del genom det nuvarande barnsjukhusets förflutna verksamhet som ock det för hvarje år med hufvudstadens snabbt stigande befolkning växande behovet af ökad barnasjukvård, vågar föreningens styrelse hos Stockholms stadsfullmäktige vördsamt anhålla, att fullmäktige ville till föreningen med full eganderätt öfverlåta någon staden tillhörig tomt, lämplig att derå uppföra ett nytt barnsjukhus.

För att bereda frågan om en sådan nybyggnad, som den här föreslagna, har föreningens styrelse tillsatt en komité med uppdrag att uppgöra program för ett nytt barnsjukhus. Denna komité, som består af

förste stadsläkaren, doktor K. Linroth,
 professoren i pædiatrik O. Medin,
 e. o. professoren i pædiatrik J. Wærn,
 barnsjukhusets förste läkare, professor J. Berg,
 barnsjukhusets f. d. förste läkare, doktor B. H. Salander, och
 föredraganden för ekonomien inom barnsjukhusets styrelse, doktor Sigurd Lovén, har enhälligt uttalat:

att ett nytt barnsjukhus, afsedt att träda i stället för det nuvarande, bör för att fylla de fattiga barnens behof af såväl sjukhusvård som poliklinisk behandling, såvidt möjligt läggas inom den nu bebyggda delen af stadens område, helst å Kungsholmen, där en stor och fattig fabriksbefolkning finnes;

att det nuvarande barnsjukhusets tomt icke erbjuder tillräckligt utrymme för en nybyggnad, enär densamma innehåller endast 60 qv.-meter pr sjuksäng af det nuvarande sängantalet (79), under det att det minsta området pr sjuksäng inom bebyggd stadsdel bör vara 100 qv.-meter;

*) I följd af under år 1882 företagen tillbyggnad af vårdanstalten kunde detta år ej så många patienter intagas som under de öfriga åren.

att en sjukhustomt inom bebyggd stadsdel bör på alla sidor gränsa till gata, på det att icke luft och solljus må från något håll utestängas; samt

att programmet för ett nytt barnsjukhus bör innehålla plan för ett första sjukhus om 100—120 sängar, förlagdt å en så stor tomt, att denna medgifver tillbyggnad för framtidens behof af en afdelning om 40—50 sängar, för hvilket ändamål en tomt af 17,000—18,000 qv.-meters utrymme är behöflig.

En tomt, som uppfyller de af berörda komité sålunda angifna egenskaperna, anser sig styrelsen hafva funnit i stadens egendom kvarteret Plommonträdet inom inom Kungsholms församling, hvilket kvarter i afseende å både belägenhet och areal motsvarar den önskvärda beskaffenheten hos en tomt för nytt barnsjukhus.

Med stöd af hvad sålunda anförts, får styrelsen inom H. K. H. kronprinsessan Lovisas förening för barnsjukvård vördsammast hemställa,

att Stockholms stadsfullmäktige ville till H. K. H. kronprinsessan Lovisas förening för barnsjukvård med full eganderätt öfverlemna stadens inom Kungsholms församling egande tomt kvarteret Plommonträdet för att af samma förening användes till tomt för ett nytt barnsjukhus.

Stockholm den 12 maj 1886.

	EBBA ÅKERHJELM.		
MATH. WEBER.	IDA WEYLANDT.	JEANNA SNOILSKY.	
MARIA NORMAN.		HANNA LOVÉN.	
EMELIE BERGSTRÖM.	EBBA WALLDÉN.	ELLA VON ROSEN.	
EMMA POSSE.	LISINKA SÖRENSEN.	F. O. HINDBECK.	
E. A. WESTMAN.		SIGURD LOVÉN.	

L. Höglund.

II.

Till Stockholms stadsfullmäktige.

För närmare belysning af sjukvårdens omfattning inom H. K. H. kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn allt ifrån sjukhusets öppnande 1854 intill år 1888 anhåller styrelsen för vårdanstalten att få till sin *skrifvelse af den 12 maj 1886* bifoga nedan stående redogörelse för åtskilliga förhållanden rörande sjukvården och ekonomien, hvilka kunna vara af intresse för den af oss inför hrr stadsfullmäktige andragna frågan:

År.	Säng- antal.	Intagna barn.			Medeltal dagligen vårdade.	Totala underhålls- kostnaden. Kr.	Underhålls- kostnad pr säng. Kr.	Bidrag från Stockholms stad. Kr.
		Antal.	Från Stockholm.					
			Antal.	Fritt vårdade.				
1854	30	202	202	188	30	6,087·51	202·92	—
1855	»	155	155	149	31	7,558·69	243·83	—
1856	40	175	170	157	33	9,664·41	292·86	—
1857	»	167	158	146	33	11,848·83	359·06	—
1858	»	122	115	101	33,50	10,492·43	317·95	—
1859	»	132	127	105	31	9,731·85	313·90	—
1860	60	154	147	132	44	12,936·75	294·00	—
1861	»	233	227	216	51	14,777·22	289·00	—
1862	»	261	249	227	43	15,249·54	354·00	—
1863	»	251	237	229	52	14,355·10	273·00	—
1864	»	304	291	270	50	15,205·39	304·00	—
1865	»	351	337	304	54	14,746·30	273·07	—
1866	»	342	324	301	54,09	16,045·91	297·14	—
1867	»	346	327	321	56,31	16,864·54	299·48	—
1868	»	301	287	265	52,16	17,032·12	326·53	—
1869	»	326	316	305	49,70	15,606·93	318·05	—
1870	»	278	260	234	55,70	15,571·01	279·55	—

År.	Säng- antal.	Intagna barn.			Medeltal dagligen vårdade.	Totala underhålls- kostnaden. Kr.	Underhålls- kostnad pr säng. Kr.	Bidrag från Stockholms stad. Kr.
		Antal.	Från Stockholm.					
			Antal.	Fritt vårdade.				
1871	60	257	236	220	54·70	15,931·41	291·25	—
1872	»	260	247	219	56·60	16,227·82	286·71	3,000
1873	»	257	245	215	51·40	16,195·75	315·09	»
1874	»	259	240	205	51·90	17,842·52	343·78	»
1875	»	297	280	241	53·30	17,919·08	341·12	»
1876	»	260	228	161	54·30	20,017·66	368·64	»
1877	»	296	253	173	52·70	20,550·42	389·95	»
1878	»	248	208	134	51·50	20,585·09	399·72	»
1879	»	297	266	187	50·50	23,353·66	462·44	»
1880	»	353	315	236	47·50	21,047·78	443·11	»
1881	»	363	326	297	51·00	21,790·73	433·80	5,000
1882	»	206	177	150	38·50	20,099·98	522·00	»
1883	79	305	261	218	50·50	28,783·62	570·00	»
1884	»	370	306	250	54·80	29,159·61	540·20	»
1885	»	429	360	285	52·80	32,264·28	620·50	»
1886	»	474	401	327	59·20	34,776·03	578·00	»
1887	»	423	357	268	55·66	33,152·12	595·62	»
1854—1888	—	9,354	8,635	7,430	48·25	631,981·76	385·28	62,000

Af ofvan stående redogörelse synes, att under de 34 åren (1854—1888) emottagits å vårdanstalten icke mindre än 9,354 sjuka barn, af hvilka 8,635, d. v. s. ung. 90 procent, tillhört Stockholm. Då kommunens sjukhus endast undantagsvis emottaga yngre barn, skulle flertalet af dessa 8,635 sjuklingar uppenbarligen varit i saknad af en väl behöflig sjukhusvård, om icke barnsjukhuset öppnat en tillflykt för de samma. Det gagn, kommunen haft af sjukhusets välsignelserika verksamhet, torde följaktligen kunna anslås ganska högt, synnerligast då man betänker, att den öfvervägande delen af de vårdade barnen tillhört de minst bemedlade klasserna bland Stockholms befolkning och sålunda svårligen i hemmen kunnat beredas den omsorgsfulla vård, som deras tillstånd kräft.

Men äfven i *ekonomiskt* hänseende har Stockholms kommun haft stora fördelar af barnsjukhuset. Af de 8,635 barn, som tillhört Stockholms stad, hafva nämligen icke mindre än 7,430, således ung. 85 procent, åtnjutit *fri vård* å sjukhuset, och för de återstående 1,205 patienterna har sjukvårdsafgiften icke på långt när motsvarat den verkliga kostnaden. Sålunda utgick denna afgift under åren 1854—1880 med 25 öre per dag, 1880—1887 med 35 öre och 1887 med 50 öre per dag. Sjukvårdsafgiften, i de fall där den ens ifrågakommit, har sålunda varit alltjämt betydligt lägre än på något af kommunens egna sjukhus.

Sedan år 1872 har sjukhuset varit i åtnjutande af ett årligt bidrag från Stockholms stad, hvilket till och med år 1880 utgick med 3,000 kr., men samma år höjdes till 5,000 kr. Såsom vilkor för detta bidrag sattes, att i allmänhet 50 till 55 sjukplatser på en gång skulle finnas tillgängliga vid sjukhuset, af hvilka 40 skulle hållas öppna för kostnadsfri vård af fattiga barn, tillhörande Stockholms kommun. Att detta vilkor uppfyllts af sjukhuset (endast år 1882 understeg antalet belagda sängar under någon tid det föreskrifna talet 40 till följd af nybyggnad vid anstalten) torde tillräckligt framgå af ofvan stående redogörelse. Då underhållskostnaden per säng i medeltal uppgått till 385,28 kr. om året, har Stockholms stad följaktligen i vederlag för de 3,000—5,000 kr., som under de senaste 16 åren tilldelats sjukhuset, erhållit minst 15,000 kr. pr år. I själfva verket har dock detta vederlag varit ännu större. Ty oafsedt de 18 år, då sjukhuset verkade utan något slags bidrag från kommunen, hafva de sjukplatser, på hvilka fattiga Stockholmsbarn kostnadsfritt vårdats, i regel vida öfverskridit de föreskrifna 40. De utgifter för sjukvården, som sjukhuset alltifrån dess öppnande intill år 1888 fått vidkännas, uppgå också till den ansevärdiga summan af 631,981 kr. 76 öre, hvaraf Stockholms stad för sin del bidragit med sammanlagt 62,000 kronor.

Samtidigt med att sjukvård i så vidsträckt mån kunnat lemnas stadens fattiga barn vid själfva sjukhuset, har emellertid äfven en betydande *poliklinisk* verksamhet utöfvats alltifrån medlet af 1870-talet. Synnerligast på senaste åren hafva sålunda ett stort antal barn kostnadsfritt vårdats å anstaltens poliklinik. Så hafva t. ex. på de sista 10 åren polikliniskt behandlats öfver 20,000 barn, således mer än 2,000 i medeltal om året, och utaf dessa hafva en stor del kirurgiska fall kostnadsfritt opererats och erhållit delvis ganska dyra förband. Stockholms kommun har emellertid äfven i detta fall visat sjukhuset stor välvilja, i det att hälsovårdsnämnden år 1866 afgiftsfritt upplåtit till styrelsen en

lägenhet vid Pilgatan å Kungsholmen, att användas för barnsjukhusets medicinska poliklinik, då utrymmet så småningom börjat visa sig otillräckligt därför inom själfva anstalten. Dessutom har hälsovårdsnämnden samma år äfven anvisat ett belopp af 500 kr. för inköp af förbruknings- och förbandsartiklar m. m. för fattiga barn, tillhörande Stockholms kommun och vårdade å barnsjukhusets kirurgiska poliklinik, samt år 1887 ett lika stort belopp till aflöning åt den medicinska poliklinikens föreståndare.

Vi våga hoppas, att den välvilja, kommunen sålunda bevisat barnsjukhuset, icke heller denna gång måtte svika, utan stadsfullmäktige högsinnadt behjerta vår vördsamma hemställan om erhållande af en lämplig tomt för uppförande af ett nytt barnsjukhus, som enligt styrelsens och dess sakkunniga komiterades bestämda åsigt nu mera synes på anförda grunder så synnerligen af behovet påkalladt.

Stockholm den 21 januari 1889.

Å styrelsens vägnar:

EBBA ÅKERHIELM.

R. A. Wawrinsky.

III.

Till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskott.

Den 18 maj 1886 hänsköts till drätselnämndens första afdelnings yttrande en af styrelsen inom hennes kunglig höghet kronprinsessan Lovisas förening för barnasjukvård hos herrar stadsfullmäktige gjord framställning om anvisande af kvarteret Plommonträdet till tomt för ett nytt barnsjukhus. Därefter öfverlemnades den 24 januari 1889 till afdelningen en af samma styrelse till herrar fullmäktige ingifven redogörelse för åtskilliga förhållanden rörande sjukvården och ekonomien vid föreningens nuvarande sjukhus.

Sedan afdelningen den 29 i sistnämnda månad enat sig att under de närmare vilkor, § 15 i protokollet för sagda dag innehåller, till tomt för berörda ändamål föreslå vestra delen af kvarteret Kronoberg, beslöts vid påföljande sammanträde den 5 februari 1889, att med expedierande af detta ärende skulle anstå, till dess sig visat, huruvida det af stadsfullmäktige den 17 juni 1887 godkända kontrakt, hvarigenom staden till allmänna barnhusinrättningen försålt mark i kvarteret Kronoberg, komme att ega bestånd.

Vid godkännande af berörda, den 17 maj 1887 upprättade aftal fäste herrar stadsfullmäktige det förbehåll, att inom utgången af år 1890 blifvit genom alla vederbörandes beslut bestämdt, att de å barnhusets ifrågakomma tomter uppförda byggnader, som hindrade föreslagen reglering, skulle blifva därifrån bortflyttade. Då detta vilkor hittills icke blifvit uppfyllt, samt omförmälta kontrakt således måste anses hafva förfallit, har afdelningen skolat härmed återställa ofvanberörda remitterade handlingar samt tillika öfversända utdrag af protokollet för den 29 januari 1889, innefattande afdelningens beslut i anledning af remisserna.

Stockholm den 3 februari 1891.

På afdelningens vägnar:

WILH. WALLDÉN.

Emil Kinander.

IV.

Utdrag af protokollet, hållet hos Stockholms stads drätselnämnds första afdelning den 29 januari 1889.

§ 15.

Föredrogs beredningsutskottets remisser dels å en framställning af styrelsen för kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn om upplåtelse af tomt för uppförande af nytt barnsjukhus, dels å en skrifvelse från samma styrelse med

statistiska uppgifter rörande sjukvården och ekonomien vid vårdanstalten. På de till stöd för framställningen anförda skäl skulle till stadsfullmäktige hemställas, att vestra delen af kvarteret Kronoberg med en areal af omkring 12,800 kvadratmeter skulle upplåtas till uppförande af nytt barnsjukhus att af vederbörande sjukhusstyrelse disponeras, så länge det upplåtna området till barnsjukhus användes och med vilkor i öfrigt, att det nya sjukhuset komme till stånd inom de närmaste tio åren, att tre fjerdedelar af platserna derstädes hållos tillgängliga för kostnadsfri vård af fattiga barn, tillhörande Stockholms kommun, samt att den för vidgning af Scheelegatan behöfliga delen af vårdanstaltens nuvarande tomt nr 3 i kvarteret Vindrufvan, hvilken tomt del i areal innehölle omkring 95 kvadratmeter, tillförsäkrades Stockholms stad att tillträdas, då det å tomtdelen uppförda hus skulle om-, på- eller nybyggas.

Enligt protokollet

R. Bandelin.

